

*Т. І. Ренькас,
аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом,
Національна академія державного управління при Президентові України м. Київ*

СТАН ІНОВАЦІЙНИХ ЗМІН У РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

У статті здійснено аналіз інноваційних змін у регіональній політиці України. Визначено фактори налагодження ефективного міжрегіонального співробітництва.

In the article the analysis of innovative changes is conducted in the regional policy of Ukraine. The factors of establishment of effektivnogo of mezhregional'nogo collaboration are certain.

Ключові слова: державна регіональна політика, міжрегіональне співробітництво, регіони, транскордонне співробітництво.

Key words: public regional policy, mezhregional'noe collaboration, regions, transgraniyanoie collaboration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Однією з форм зближення вітчизняної економіки з національними економіками сусідніх держав є міжрегіональне та транскордонне співробітництво. Тому для України є важливим розроблення концептуальної моделі перспектив розвитку міжрегіонального співробітництва, саме у формі транскордонної співпраці прикордонних регіонів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемами міжрегіонального та транскордонного співробітництва почали займатися ще на початку 90-х років науковці Інституту регіональних досліджень Національної Академії наук України у місті Львові. Також питання активізації міжрегіонального та транскордонного співробітництва регіонів у теоретичному плані вивчалися не лише вітчизняними, а й зарубіжними вченими. Цій проблемі присвячені роботи таких вчених, як Н. Мікули, П. Беленького, В. Будкіна, М. Долішного, З. Герасимчука, С. Білої, Я. Жаліла, І. Бабеця та ін.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає у тому, щоб на основі аналізу міжрегіонального співробітництва України визначити пріоритетні напрями для покращення ефективності державного управління на регіональному рівні як умови забезпечення стійкого розвитку регіонів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ефективність реалізації державної регіональної політики у сучасній Україні залежить від використання потенціалу окремих регіонів та міжрегіонального співробітництва, що посилює економічну та соціальну єдність держави.

В умовах глобалізації зростає роль міжнародного та міжрегіонального співробітництва у формах транскордонної та транснаціональної співпраці з країнами-сусідами.

Міжрегіональне співробітництво є перспективним напрямом розвитку України і поступово набуває не лише політичної, а й економічної ваги. У Посланні Президента України до Верховної Ради України за 2011 рік наго-

лошувалося на необхідності поєднання пріоритетів економічних реформ і модернізації України, що передбачає вирішення завдань розвитку регіонів у межах нової регіональної політики.

Для досягнення цього необхідно:

- передбачити вироблення способів та методів побудови сучасної моделі міжрегіонального співробітництва;

- сприяння розвитку внутрішньої інтеграції та консолідації України завдяки активізації міжрегіональної кооперації та співпраці;

- забезпечення соціально-економічного зростання на основі тісної міжрегіональної взаємодії, економічного, торгівельного, фінансово-інвестиційного, науково-технічного, інформаційного та культурного співробітництва регіонів;

- формування в Україні нових інтегрованих економічних макрорегіонів [1].

Міжрегіональне співробітництво в Україні посідає основне інтегруюче місце у системі нової регіональної політики, поєднуючи між собою її основні складові: стратегія модернізації держави, стратегія регіонального розвитку, регіональні стратегії розвитку та євроінтеграційні стратегії.

Так, у межах співробітництва регіонів відбувається конвертація завдань модернізації держави в конкретні модернізаційні завдання розвитку регіонів, передбачені відповідними регіональними стратегіями, — формується визначеність місця та ролі регіону в загальнонаціональній стратегії модернізації.

Водночас модернізаційного виміру набуває стратегія регіонального розвитку, що орієнтована на вирівнювання та консолідацію соціально-економічного простору України — формується обґрунтовані засади уникнення "зрівнялівки", модифікується позиціонування регіону в міжрегіональному поділі праці. Зрештою, через інструменти міжнародної міжрегіональної співпраці практичного виміру набуває євроінтеграційна стратегія України, створюється можливість реалізації зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних пріоритетів стратегії держави.

Міжрегіональне співробітництво має розглядатися як потужна організаційна інновація, що суттєво підвищує ефективність регіональної політики України за рахунок:

- розвитку програм та проектів міжрегіональної співпраці;

- розвитку інфраструктури периферійних регіонів, вирівнювання консолідації регіонів;

- надання практичного виміру євроінтеграційній стратегії держави шляхом розвитку транскордонного співробітництва як основної форми міжнародного та міжрегіонального співробітництва;

- формування інноваційної інфраструктури;

- формування інфраструктури специфічних ринків (аграрної продукції) [3].

Один з інструментів успішної політики регіонального розвитку, який останнім часом набуває поширення, є активізація прикордонного та транскордонного співробітництва.

Увага до розвитку прикордонних регіонів пояснюється їхнім інфраструктурним навантаженням у сис-

темі міжнародних економічних зв'язків, що охоплює реалізацію контрольних, бар'єрних, контактних і розподільних функцій.

У зв'язку з цим тенденції світового розвитку у найбільш конкретизованому вигляді позначаються на специфіці господарювання прикордонних територій, а саме:

- такі регіони законодавчо забезпечують транскордонний рух товарів в умовах лібералізаційної торгівлі;

- прикордонні регіони виконують контактні, а також бар'єрні функції під тиском динамічно зростаючого транскордонного руху населення у формах міжнародної міграції трудових ресурсів, туризму, ділових і освітніх поїздок, що є проявом глобалізації світових міжгосподарських відносин;

- утворюються регіональні інтеграційні об'єднання у випадку відставання або репресивності прикордонних територій, зумовлених їхнім периферійним положенням;

- загальносвітовою тенденцією є зміцнення прав і розширення повноважень органів місцевої влади, зокрема у сфері співробітництва з відповідними органами влади суміжних територій зарубіжних країн.

За умов явно недостатнього нормативно-правового поля та фінансової скрути для функціонування євро-регіонів знайдено принципово нові механізми участі в них центральної влади держав, що ініціюють і підтримують транскордонні євро-регіональні утворення і проекти. Одночасно встановлюється і міжрегіональне партнерство з адміністративно-територіальними одиницями країн Європейського Союзу (ЄС), які виступають донорами та "провайдерами" європейського досвіду через євро-регіони.

Міжрегіональне співробітництво є конкретним, але не відокремленим інструментом розв'язання регіональних проблем. Воно матиме довгостроковий стійкий ефект лише як складова цілісного, ретельно прорахованого механізму регіонального розвитку, що має базуватися на просторовому підході та розвиненому інституційному підґрунті.

Визначення повноважень регіонів України в частині їх прав і обов'язків щодо прямого налагодження міжрегіональних зв'язків буде ще однією ознакою просування України на шляху децентралізації та впровадження принципу субсидіарності — це може стати ще одним кроком, який наближає нашу державу до вступу в ЄС.

Співпраця в рамках євро-регіонів сприяє розвитку в сфері торгівлі, культури, освітній діяльності та інших. Вона також допомагає швидше адаптуватися до Європейського законодавства та підвищити рівень життя населення України.

Першочергові зусилля щодо подолання бар'єрів, які існують на шляху розвитку транскордонного співробітництва українських прикордонних регіонів зі своїми партнерами з країн ЄС, а також надання транскордонній діяльності на рівні місцевих громад більш цивілізованих форм та сучасного динамізму, необхідно докласти за п'ятьма основними напрямками:

- підвищення ефективності роботи Міністерства Закордонних Справ (МЗС) та дипломатичного корпусу

України у напрямі надання транскордонному співробітництву особливого статусу в політиці партнерства України з ЄС;

— розвиток системи постійних партнерських стосунків і ділових комунікацій між владою, бізнесом та громадськістю, з одного боку, та центральними, регіональними і місцевими органами влади, з іншого [4];

— істотне збільшення ваги та значення навчально-освітньої компоненти у транскордонне співробітництво (ТКС) українських та сусідніх із ними регіонів країн ЄС, насамперед, у частині адаптації мешканців українських прикордонних територій до нових вимог співпраці з європейськими партнерами в умовах сусідства нашої держави з Євросоюзом.

До цієї роботи повинні активно залучатися як працівники місцевих органів державної влади та самоврядних інституцій, так і наукові установи та навчально-освітні заклади прикордонних територій, насамперед, ті, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів [5, с. 300]:

— лібералізація економічної політики держави в цілому та її зовнішньоекономічної складової зокрема. Насамперед, це стосується спрощення процедур створення нових підприємств і зменшення фіскального та адміністративно-бюрократичного навантаження на їхню діяльність з метою повнішого розкриття підприємницького потенціалу та підвищення громадянської активності населення;

— проведення адміністративно-територіальної реформи з метою суттєвої децентралізації, спрямованої на приведення бюджетної системи та системи організації влади в Україні до європейських стандартів, що ґрунтуються на принципах субсидіарності та солідарності [6].

Налагодження ефективного міжрегіонального співробітництва як основної складової нової регіональної політики на практиці потребує:

— сприяння на рівні державної влади та органів місцевого самоврядування створенню та розвитку інтеграційних форм просторової організації та саморозвитку міжрегіональних економічних систем (міжрегіональних кластерів, макрорегіонів, фінансово-промислових груп тощо);

— формування на міжрегіональному рівні складників інфраструктури ринків: оптових ринків, логістичних центрів, центрів первинної переробки та зберігання сільгосппродукції тощо;

— укладання угод про міжрегіональне співробітництво між обласними радами й адміністраціями регіонів — про соціально-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво в галузях, що становлять для регіонів спільний інтерес;

— укладання угод про міжрегіональне співробітництво, кооперацію та інтеграцію між радами регіонального рівня, налагодження співпраці органів влади й органів місцевого самоврядування із підприємницькими структурами регіонів у різних галузях і сферах економічного, соціального та культурного життя регіонів;

— формування державних програм розвитку окремих макрорегіонів (Полісся, Карпати, Дніпровсько-Таврійський, Азово-Чорноморський тощо);

— підтримки зв'язків регіональних влад із торгово-промисловими палатами й організаціями, що займаються інвестиційною діяльністю, з метою залучення інвесторів у область;

— створення дієвих інституцій регулювання та координації міжрегіонального співробітництва на рівнях і державного управління (з уточненням функцій Мінрегіонбуду), і громадянської самоорганізації (у т. ч. з наданням функцій громадської експертизи проектів міжрегіональної співпраці);

— проведення форумів міжрегіонального співробітництва з організацією багаторівневого діалогу центральної, місцевої влад, бізнесу, місцевого самоврядування, недержавних організацій;

— інформаційного представлення та супроводу інвестиційних можливостей і потреб суб'єктів господарювання у регіонах, стимулювання інвестиційних потоків, здійснення інформаційної підтримки процесів інвестування та проектів міжрегіонального співробітництва;

— активізації міжвузівських контактів, налагодження тісної взаємодії на рівні "ВНЗ — бізнес-структури — наукові установи" щодо реалізації спільних наукових проектів (та проектів НДДКР) із подальшим втіленням їх результатів у практику господарювання;

— налагодження внутрішніх соціокультурних контактів та обмінів, формування загальнонаціональних гуманітарних програм, що реалізуються силами декількох регіонів України, розвитку обміну в галузі культури, освіти, охорони здоров'я, туризму та рекреації; підтримки діяльності земляцтв, створення представництв регіонів у інших регіонах тощо [2].

Література:

1. Модернізація України — наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. — К.: НІСД, 2011. — С. 112.

2. Міжрегіональне співробітництво у системі нової регіональної політики України / С.О. Біла, І.Г. Бабєць, І.В. Валюшко, Я.А. Жаліло [та ін.]; за ред. Я.А. Жаліло. — К.: НІСД, 2011. — 32 с.

3. Рішення Ради регіонів щодо Реформи регіонального розвитку в 2011 році від 7.02.2011 р. (п. 7.1) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/19286.html>.

4. Тесс'є-Столл С., Гуменюк В., Шумило О., Калтигіна С. Моніторинг ENPI в Україні. Звіт 2009 [Електронний ресурс] // Міжнародний центр перспективних досліджень. — Режим доступу: http://www.icps.com.ua/files/articles/55/44/ENPI_Monitoring_Ukr.pdf.

5. Топіха В.І., Лагодієнко В.В., Гончаренко І.В., Іртицева І.О., Ганганов В.М. Європейська інтеграція і транскордонне співробітництво країн Чорноморського басейну: [монографія]. — Миколаїв: МДАУ, 2007. — 300 с.

6. Виявлення чинників та шляхів розвитку транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України на основі дослідження громадської думки // Офіційна інтернет-сторінка Регіонального Філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові: <http://www.niss.lviv.ua/analytics/111.htm>

Стаття надійшла до редакції 18.01.2013 р.